

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändras så, att temporära bestämmelser om finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården fogas till lagen för åren 2018 och 2019 i enlighet med tidtabellen för social- och hälsovårds- och landskapsreformen. Under denna tid utreds förenhetligandet av finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården och av övrig specialistläkar- och specialisttandläkarutbildning i samband med den pågående reformen av systemet för specialistläkarutbildningen och finansieringen av den. De nuvarande temporära bestämmelserna om finansieringen av utbildningen är i kraft till utgången av 2017.

Syftet med reformen är att trygga kvaliteten på och omfattningen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården. Därför ska understöd av statsmedel beviljas för de kostnader som utbildningen av läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården medför för Arbetshälsoinstitutet. Enligt förslaget ska Arbetshälsoinstitutet svara för att betala ut ersättning för utbildningen av specialister inom företagshälsovården till de universitet och sådana av ett universitet godkända privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som utbildar specialisterna. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet med hjälp av understödet finansiera den utbildning av specialister inom företagshälsovården som ges vid institutet. Social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet ska ha rätt att granska ersättningslagarnas verksamhet för att kontrollera ersättningslagarnas riktighet.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2018 och gälla till och med den 31 december 2019.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 NULÄGE	3
1.1 Allmänt	3
1.2 Ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen.....	4
1.3 Företagsläkarsituationen	4
1.4 Utbildningen av specialister inom företagshälsovården	5
1.5 Ändringslagens och finansieringslagens konsekvenser	7
2 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	8
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	8
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	9
5 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	9
DETALJMOTIVERING	10
1 LAGFÖRSLAG	10
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER.....	11
3 IKRAFTTRÄDANDE	11
LAGFÖRSLAG	12
Lag om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering.....	12

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge

1.1 Allmänt

Förlängda arbetskarriärer och upprätthållande av arbetsförmågan ligger i linje med regeringsprogrammet för statsminister Juha Sipiläs regering och dess spetsprojekt Vågar in i arbetslivet för partiellt arbetsföra, inom vilket målet är vågar till vård och rehabilitering för partiellt arbetsföra inom och utanför arbetslivet. Företagshälsovården har en betydande roll i denna uppgift. Det måste finnas utbildad och yrkesskicklig personal inom företagshälsovården. De resurser som finns för utbildning av specialister inom företagshälsovården vid fem av universiteten och vid Arbetshälsoinstitutet räcker inte till för att ge den utbildning som behövs på grund av att anslagen för ändamålet har minskats. Med hjälp av särskild finansiering har man under de senaste 10 åren kunnat utbilda det minimiantal specialister inom företagshälsovården som behövs i landet. Det ökade trycket på förebyggande av långa sjukskrivningar och arbetsoförmåga, förhindrande av förtidspensioneringar, upprätthållandet av arbetsförmågan och förlängning av arbetskarriärerna för personer i arbetslivet och för arbetslösa förutsätter att utbildningen för specialister inom företagshälsovården fortgår och utvecklas. Man har uppnått goda resultat med finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården och eftersom universiteten inte själva klarar av att anvisa tillräckliga resurser för utbildningen av specialister bör finansieringen förlängas.

Enligt 4 § i lagen om företagshälsovård (1383/2001) är arbetsgivare skyldiga att ordna företagshälsovårdstjänster för arbetstagarna. Arbetsgivaren får skaffa tjänsterna från en hälsovårdscentral fram till slutet av 2019. Från ingången av 2020 ska arbetsgivaren skaffa tjänsterna från landskapets affärsverk eller från en privat serviceproducent, alternativt ordna tjänsterna själv eller tillsammans med en annan arbetsgivare. De serviceproducenter som ett universitet har godkänt för utbildning av specialister inom företagshälsovården kan utöver hälsovårdscentralerna, i fortsättningen landskapens affärsverk, vara sådana serviceproducenter som avses i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990), nedan *privata hälsovårdsproducenter*, och sådana serviceproducenter som avses i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård, dvs. arbetsgivarnas egna eller gemensamma företagshälsovårdscentraler, nedan *arbetsgivares företagshälsovårdscentraler*.

Företagshälsovården har en central betydelse för kartläggningen av de psykiska och fysiska riskerna på arbetsplatserna samt för utvecklingen av arbetarskyddet och arbetshälsan. Företagshälsovården har en nyckelställning i strävandena efter att bevara den arbetsföra befolkningens hälsa och arbetsförmåga och inverka på att befolkningens yrkeskarriär förlängs. Enligt lagen om ändring av sjukförsäkringslagen (19/2012) och lagen om ändring av lagen om företagshälsovård (20/2012) hör det till företagshälsovårdens uppgifter att bedöma en arbetstagares återstående arbetsförmåga och att utreda arbetstagarens möjligheter att fortsätta i arbetet. I och med konkurrenskraftsavtalet är också uppsagda arbetstagare målgrupp för företagshälsovården till dess att sex månader har förflutit efter uppsägningen. Utbildning och mångsidig arbetserfarenhet och kännedom om olika sektorer och de hälsorisker de innebär är viktiga för dem som är verksamma i branschen också när det gäller att svara på dessa utmaningar. Framför allt är det skäl att framhålla att multiprofessionellt samarbete inom företagshälsovården och grundliga arbetsplatsutredningar har stor betydelse för tillhandahållandet av god företagshälsovård. Företagshälsovården bör känna till förhållandena och ledningssystemen på arbetsplatsen samt vilka samarbetspartner som finns, för att kunna verka för bättre förhållanden och arbetshälsa på arbetsplatsen med bättre arbetarskydd och arbetsklimat, lägre sjukfrånvaro och högre pensionsålder som resultat. Det viktigaste är ett målinriktat samarbete mellan arbetsplatsen och företagshälsovården.

Till följd av strukturförändringarna i den kommunala företagshälsovården har det skett en överföring av företagshälsovårdstjänster från företagshälsovårdscentraler till kommunala affärsverk och aktiebolag, vilket i sin tur återspeglas i fördelningen av läkararbetskraft. Enligt översiktspublikationen Företagshälsovården i Finland 2015 var mindre än en femtedel av specialisterna inom företagshälsovården verksamma inom den kommunala sektorn och en knapp tredjedel av dem som höll på att specialisera sig. Tjänstgöring inom den kommunala sektorn (med undantag för kommunala aktiebolag) omfattas av den offentliga sektorns utbildningserättning i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), men serviceproducenter inom den privata sektorn får inte ersättning för utbildningskostnader på basis av hälso- och sjukvårdslagen.

1.2 Ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen

Ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning betalas enligt hälso- och sjukvårdslagen av statsmedel till samkommunerna för sjukvårdsdistrikten, kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler och andra verksamhetsenheter inom hälso- och sjukvården som enligt social- och hälsovårdsministeriets förordning om grunderna för ersättning för läkar- och tandläkarutbildning (349/2016) är berättigade till sådan ersättning. Till följd av strukturreformen inom social- och hälsovården övergår betalningen av ersättningar till landskapen. År 2016 var ersättningen för specialistläkarutbildning och specialisttandläkarutbildning till universitetssjukhus 47 800 euro. Om utbildningen ges någon annanstans än vid ett universitetscentralsjukhus, uppgår ersättningen till 810 euro per månad för varje person som specialiseras.

Till samkommunerna för sjukvårdsdistrikten samt till kommunernas och samkommunernas hälsovårdscentraler betalas med stöd av 60 § i hälso- och sjukvårdslagen ersättning per månad också för kostnader som förorsakas av den utbildning av läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården som ges vid hälsovårdscentraler och universitetssjukhus eller andra sjukhus.

1.3 Företagsläkarsituationen

Enligt statsrådets förordning om principerna för god företagshälsovårdspraxis samt om företagshälsovårdens innehåll, yrkesutbildade personer och sakkunniga och den utbildning som krävs av inom företagshälsovården (1484/2001) ska en heltidsanställd legitimerad läkare inom företagshälsovården vara specialist inom företagshälsovården. Som heltidsanställd anses den som per vecka arbetar i genomsnitt 20 timmar eller mera i uppgifter inom företagshälsovården. Social- och hälsovårdsministeriet ska följa anlitandet av yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården samt deras utbildning.

Enligt översiktspublikationen Företagshälsovården i Finland 2015 var 47 procent av de heltidsanställda läkarna inom företagshälsovården specialister. Andelen var 37 procent inom den offentliga sektorn och 50 procent inom den privata sektorn. År 2010 steg andelen av de heltidsanställda företagshälsovårdsläkare som var specialister inom företagshälsovård till över hälften, men kurvan vände neråt 2015 även om antalet specialister som utexamineras årligen har förblivit stabilt sedan 2006, då den särskilda finansieringen började betalas ut. Den sammanlagda arbetsinsatsen för de läkare som var verksamma inom företagshälsovården uppgick i slutet av 2015 till 1 804 årsverken och läkartjänsterna var sammanlagt 2 832. Med andra ord är många deltidsanställda läkare verksamma inom företagshälsovården. Specialister inom företagshälsovården skötte 928 (33 procent) av tjänsterna. Cirka 600 av de läkare som arbetade inom företagshälsovården hade inte genomgått kompetenshöjande utbildning eller specialiserat sig inom företagshälsovård.

Behovet av specialister inom företagshälsovården kommer att vara stort också i framtiden. Målet för 2030 är cirka 1 000 specialister, vilket statistiskt innebär i genomsnitt en specialist per 2 200 arbetstagare. De regionala skillnaderna i antalet kunder är emellertid stora. I de regioner där det finns ett universitetssjukhus finns det en specialist inom företagshälsovården på cirka 1 900—2 400 arbetstagare, medan det i t.ex. regionerna Satakunta, Östra Savolax, Vasa och Kymmenedalen finns bara en specialist på 7 000—7 900 arbetstagare.

Som företagshälsovårdsläkare arbetar fortfarande även sådana företagshälsovårdsläkare som länge arbetat inom området, men som inte har utbildning för specialister inom företagshälsovården. Dessa läkare har fortfarande den behörighet som de hade när den nuvarande lagen om företagshälsovård trädde i kraft vid ingången av år 2002. Deras andel minskar dock hela tiden till följd av pensionering.

Från och med ingången av 2010 till ingången av 2016 ökade antalet specialister inom företagshälsovården med 101 personer. När också pensionsavgången beaktas var den årliga ökningen i genomsnitt 17 specialister.

I början av år 2012 fanns det sammanlagt 796 specialister inom företagshälsovården i arbetsför ålder. Antalet har ökat med 161 läkare sedan år 2007. Utgående från deras åldersfördelning uppnår emellertid 274 (36 procent) av specialisterna pensionsåldern inom tio år och under de följande tio åren pensioneras 344. Vid utgången av 2011 fanns det 134 specialister inom företagshälsovården som var under 45 år.

Med tanke på bevarandet av tillräcklig arbetskraft är det oroväckande att så många specialister och andra läkare inom företagshälsovården går i pension och lämnar arbetslivet. Behovet av utbildning ökas ytterligare av att andelen kvinnor ökar inom yrkeskåren och av att deltidsarbete blir allt vanligare. För att arbetsmarknadens behov av specialister ska kunna tillgodoses krävs det att minst 45—48 specialister inom företagshälsovården utexamineras årligen åtminstone fram till 2030.

1.4 Utbildningen av specialister inom företagshälsovården

I början av år 2016 hade sammanlagt 850 läkare anmält sig till ett universitet för specialisering inom företagshälsovården (hade studierätt). Antalet sökande till utbildningen har således varit tillräckligt med tanke på behovet av utbildning de kommande åren, förutsatt att den särskilda finansieringen också i fortsättningen garanterar att det finns tillräckliga resurser för att genomföra utbildningen. Enligt 1 § 1 mom. 7 punkten i förordningen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering (501/1978) utvecklar och meddelar Arbetshälsoinstitutet vidareutbildning, fortbildning och specialutbildning på institutets verksamhetsområde. Utifrån denna bestämmelse har Arbetshälsoinstitutet redan länge gett sådan utbildning som är en del av utbildningen av specialister inom företagshälsovården. Universiteten ansvarar för utbildningen av specialister inom företagshälsovården. De både styr, koordinerar och producerar den. Universiteten godkänner för specialiseringen lämpad utbildning också till den del denna produceras av Arbetshälsoinstitutet. Som en del av programmet för specialisering inom företagshälsovården ingår 6 månaders tjänstgöring vid Arbetshälsoinstitutet. Tjänstgöringen kan jämföras med tjänstgöring vid universitetssjukhus inom andra specialområden. I och med att antalet av dem som specialiserar sig ökade till den nuvarande nivån för utbildningsbehovet blev det, innan finansieringsstödet beviljades genom ändrings- och finansieringslagen, anmärkningsvärt svårt att komma in till perioden vid Arbetshälsoinstitutet och därmed fördröjdes utexamineringen av specialister. Tack vare det utökade antalet specialiseringsanställningar som den särskilda finansieringen möjliggjort är köerna till utbildningsperioden vid Arbetshälsoinstitutet nu under kontroll på samtliga orter med ett universitetssjukhus. Det är nödvändigt att hålla

Arbetshälsoinstitutets specialiseringsanställningar på den nuvarande högre nivån för att trygga att det önskade antalet specialister inom företagshälsovården utexamineras.

En viktig del av programmet för specialisering inom företagshälsovården är den företagshälsovårdsperiod på 24 månader som fullgörs genom arbete som företagshälsovårdsläkare under handledning av en utbildande läkare på ett sådant utbildningsställe inom företagshälsovården som godkänts av ett universitet. Företagshälsovårdscentraler där det är möjligt att delta i specialiseringsutbildning ska ingå ett utbildningsplatsavtal med ett universitet och använda sådana utbildare som har godkänts av ett universitet för sin utbildningsverksamhet. Utbildaren svarar för att utbildningsförutsättningarna bibehålls på verksamhetsstället och styr genomförandet av den individuella läroplanen för läkare som deltar i specialiseringsutbildningen i enlighet med universitetets utbildningsplan. Utbildaren deltar dessutom i utvärderingen. De utbildande läkarna får stöd i sina uppgifter av en utbildning som universiteten ordnar och som låter dem utveckla sina kunskaper i att handleda personer som specialiserar sig och i att stödja inläring. Universiteten förutsätter i enlighet med utbildningsplanen att en utbildare reserverar två timmar i veckan för handledning av den person som deltar i specialiseringsutbildningen. Dessutom ska de företagshälsovårdscentraler som godkänts som utbildningsplats av universitetet och som upprätthålls av en privat hälsovårdsproducent och en arbetsgivare ordna minst 160 timmar utbildning på arbetsplatsen under två års tid för den läkare som deltar i utbildningen, vilket motsvarar cirka två timmar i veckan. Utbildningen ingår i arbetet för den läkare som deltar i specialiseringsutbildningen. Utbildningen på arbetsplatsen ska vara planmässig och gagna sitt syfte att ge specialistkompetens.

I syfte att öka utbildningens omfattning och kvalitet har universiteten i samarbete med Arbetshälsoinstitutet och andra studieplatser definierat kärninnehållet för utbildningen i företagshälsovård och planerat utbildningshelheter som är mera flexibla ur de deltagande läkarnas synvinkel. Det ökade utbildningsbehovet, kraven på utbildningstjänster vid Arbetshälsoinstitutet och kraven på utveckling av innehållet i och kvaliteten på företagshälsovårdsutbildningen, undervisningen och handledningen av de läkare som specialiserar sig, koordineringen av utbildningen och studieplatser samt ordnandet av stödtjänster för de läkare som specialiserar sig och för deras handledare förutsätter att storleken på finansieringen och de personella resurserna vid universiteten och Arbetshälsoinstitutet bibehålls på åtminstone nuvarande nivå.

Universitetens resurser för utbildning i företagshälsovård är knappa, även om de under de senaste åren har utökats med hjälp av specialarrangemang. Det är nödvändigt att utveckla utbildningen inom sektorn i enlighet med de ändrade prioriteringarna inom företagshälsovården för att kontinuiteten ska kunna garanteras när det gäller professorer med heltidsanställda tjänsteinnehavare. De ändringar i sjukförsäkringslagen och i lagen om företagshälsovård som trädde i kraft i början av juni 2012 betonar företagshälsovårdssamarbete och företagshälsovårdens omfattande roll som samordnare vid de praktiska förfarandena för stödande av arbetsförmågan som har som syfte att förlänga arbetskarriärerna. Det här förutsätter ett företagshälsovårdsperspektiv och en betydande utvidgning av undervisningen i att utvärdera arbets- och funktionsförmåga också vid utbildningen av andra läkare och yrkesutbildade inom hälsovården, vilket kräver utökade resurser för undervisningen och ett utvidgat nätverk.

Det kommer i fortsättningen att krävas den sakkunskap specialister inom företagshälsovården besitter för att arbetsförmågan hos uppsagda och arbetslösa ska kunna bedömas. I samband med pensionsreformen 2017 infördes pensionsformen arbetslivspension, och bedömningen av huruvida kriterierna för den uppfylls kräver även företagshälsovårdens expertis. Bland annat dessa lagstiftningsreformer förutsätter att en tillräcklig utbildning för specialister inom företagshälsovården säkerställs.

1.5 Ändringslagens och finansieringslagens konsekvenser

Lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändrades temporärt 2005, nedan *ändringslagen*, och igen 2009 och 2013, nedan *finansieringslagen*. Lagändringarna har varit i kraft sedan den 1 januari 2005. Avsikten med ändringarna var att stödja utbildningen av specialister inom företagshälsovården. Under den tid som systemet med särskild finansiering varit i bruk har antalet utexaminerade inom utbildningen för specialister inom företagshälsovården ökat så att det i dagens läge utexamineras cirka 20 fler specialister per år än i början av 2000-talet. Medeltalet har under de tre senaste åren varit 44 examina per år.

Med hjälp av finansieringen har man kunnat öka specialiseringsanställningarna och anställningarna som utbildande läkare vid Arbetshälsoinstitutet så att 44 läkare årligen kan delta i den utbildningsperiod vid Arbetshälsoinstitutet som krävs för specialiseringen. Dessutom kan ersättande tjänstgöring fullgöras i samarbete med Arbetshälsoinstitutet och vissa centralsjukhus/affärsverk. Genom dessa ersättande arrangemang kan i teorin cirka 50 läkare genomgå specialiseringsutbildningen i fråga, varvid antalet utexaminerade specialister blir 44—48.

Ändringslagen och finansieringslagen har också möjliggjort flera åtgärder som inverkar på kvaliteten av utbildningen av specialister inom företagshälsovården. Universiteten har på detta sätt haft bättre möjligheter att utveckla utbildningen i samarbete med Arbetshälsoinstitutet och studieplatserna. Vid universiteten har inrättats fem tidsbundna tjänster som klinisk lärare. Verksamheten vid det virtuella universitetet för företagshälsovård, som möjliggör online-inläring av de centrala utbildningsteman inom företagshälsovården, har etablerats. Det virtuella universitetet skulle i fortsättningen kunna utnyttjas i tillämpliga delar också i utbildandet av andra yrkesutbildade personer och sakkunniga inom företagshälsovården. Med hjälp av finansieringen har man kunnat få tre nya tjänster för utbildande specialläkare vid Arbetshälsoinstitutet. För den specialiseringsperiod som ska avläggas vid Arbetshälsoinstitutet har institutet kunnat inrätta befattningar för 22 specialiserande läkare. Till de utbildningsställen som utgörs av företagshälsovårdscentraler som upprätthålls av den privata sektorn och arbetsgivarna betalas ersättning för utbildningskostnaderna för läkare som specialiserar sig. De åtgärder för utveckling av utbildningskvaliteten som finansierats genom ändringslagen och finansieringslagen, såsom utbildningen av utbildare och utvecklingen av det virtuella universitetet, har på bred bas höjt kvaliteten på utbildningen av specialister inom företagshälsovården vid alla utbildningsställen, även vid hälsovårdscentralerna. De kommunala utbildningsställen som omfattas av ersättning enligt social- och hälsovårdslagen har dragit nytta av ändrings- och finansieringslagen bland annat genom att tillgången till obligatoriska tjänstgöringsperioder vid Arbetshälsoinstitutet har förbättrats samt genom att de deltagit dels i den utbildning av utbildande läkare som finansieras genom understödet, dels i det virtuella universitetets funktioner.

Ändrings- och finansieringslagen har skapat förutsättningar för en systematisk förbättring av utbildningskvaliteten. Lagarna har också möjliggjort en jämlik behandling av offentliga och privata utbildningsställen och underlättat tillgången till utbildning, när utbildningsstället har fått en ersättning som motsvarar de faktiska kostnaderna för utbildningen. Eftersom utbildningen av specialister inom företagshälsovården i avsevärd mån genomförs på utbildande företagshälsovårdscentraler har satsningarna på kvaliteten på utbildarnas handledning varit nödvändiga. Finansieringen har gjort det möjligt för universiteten och Arbetshälsoinstitutet att i samverkan systematiskt bygga upp ett system för utbildarutbildningen, som utvecklas kontinuerligt. Tack vare finansieringen har man kunna skapa en heltäckande handbok för systematisk handledning (uppdaterad år 2016) av de utbildande läkarna. En ny kunskapsbaserad loggbok som ger närmare anvisningar för den nya läroplanen stöder utvecklandet av kunnandet hos specialister inom företagshälsovården i enlighet med de nationella riktlinjerna. Med tanke på en jämn utbildningskvalitet har också det virtuella universitetet, som möjliggjorts genom

ändrings- och finansieringslagen, på nationellt sett lika villkor gett tillgång till läromaterial och kurser som är viktiga för utbildningen av specialister inom företagshälsovården och vars utbud annars skulle variera.

Om inte den finansiering som beviljas med stöd av ändrings- och finansieringslagen fanns skulle det finnas för få permanenta platser för specialisering vid Arbetshälsoinstitutet och ett avsevärt underskott i fråga om utbildarresurser vid universiteten. Utbildning av specialister inom företagshälsovården ges dessutom av privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler, som annars inte skulle få ersättning för den utbildning de ger och som behöver statlig finansiering för de kostnader som utbildningen ger upphov till.

2 Föreslagna ändringar

Det föreslås att lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering ändras så, att temporära bestämmelser om finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården fogas till lagen för 2018–2019 i enlighet med tidtabellen för social- och hälsovårds- och landskapsreformen. Under denna tid utreds förenhetligandet av finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården och av övrig specialistläkar- och specialisttandläkarutbildning. Dessutom säkerställs ett flexibelt förfarande för hur de tjänstgöringsperioder som hör till utbildningen av läkare som specialiserar sig inom företagshälsovård ska genomföras inom det nya social- och hälsovårdssystemet. De nuvarande temporära bestämmelserna om finansieringen av utbildningen av specialister inom företagshälsovården är i kraft till utgången av 2017.

Enligt förslaget ska det av statsmedel årligen beviljas understöd till Arbetshälsoinstitutet, som i sin tur ska betala ersättning till universitet, privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler av understödet i enlighet med en ansökan som görs halvårsvis. Den serviceproducent som ger utbildning ska av institutets ersättning betala utbildaren för handledning av den läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet kunna använda understödet till att täcka kostnader för utbildning vid institutet och för annan utbildning som godkänts av universiteten för läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården. Arbetshälsoinstitutet ska kunna använda understödet bl.a. till att öka antalet utbildningsställen. Ersättningen ska också kunna användas till lönekostnader för universitetens kliniska lärare/universitetslärare och för annan utveckling av utbildningen och därmed utsträcka den behövliga förbättringen av utbildningskvaliteten till att omfatta alla de områden och utbildningsställen som berörs av utbildningen av specialister inom företagshälsovården.

3 Propositionens konsekvenser

Understödet för utbildning av specialister inom företagshälsovården ska beviljas från moment 33.70.51, Statsbidrag för utgifterna vid Arbetshälsoinstitutet, i statsbudgeten. Understödet ingår i ramarna för statsfinanserna för 2018—2021. Propositionen ökar inte de nuvarande kostnaderna. Det befästade av antalet utexaminerade specialister inom företagshälsovården och den utveckling av utbildningen av specialister inom företagshälsovården som propositionen möjliggör ska för sin del stödja målsättningen att upprätthålla arbetstagarnas hälsa och arbetsförmåga, förlänga arbetskarriärerna och höja pensionsåldern.

Förslaget ska stödja en fortlöpande utveckling av utbildningen av specialister inom företagshälsovården vid universiteten, eftersom universiteten kan få ersättning för lönekostnader för de kliniska lärare och universitetslärare som utbildar specialister inom företagshälsovården

och för andra kostnader som föranleds av utbildningen. Varje universitet ska ha tillgång till en tjänst för en klinisk lärare. Även Arbetshälsoinstitutet ska fortsätta utveckla utbildningen av specialister inom företagshälsovården tillsammans med universiteten. Utbildningen av specialister främjar tillhandahållandet av företagshälsovård i enlighet med god företagshälsovårdspraxis. Förslaget inverkar på utvecklingen av servicesystemet för företagshälsovården så att företagshälsovårdens tjänster blir tillgängliga på ett jämlikt sätt i de olika regionerna. Förslaget stöder en gynnsam utveckling av kvaliteten på och effekterna av företagshälsovårdstjänsterna i och med att de privata serviceproducenterna och arbetsgivarnas företagshälsovårdscentraler också i fortsättningen får ersättning för de kostnader som föranleds av handledning av läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Arbetshälsoinstitutet. Ärendet behandlas den 31 augusti 2017 i delegationen för företagshälsovård, där det finns företrädare för Arbetshälsoinstitutet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Finlands Kommunförbund rf, Folkpensionsanstalten, Finlands näringsliv rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Finlands Företagsläkarförening rf, Suomen Työterveyshoitajaliitto – Finlands Företagshälsovårdareförbund ry, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Akava ry och Företagarna i Finland rf. Delegationen för företagshälsovård förordade propositionen.

Utlåtande om propositionen begärdes av finansministeriet, Helsingfors, Östra Finlands, Uleåborgs, Tammerfors och Åbo universitet. Tammerfors och Åbo universitet har inte avgett utlåtande i ärendet. I de utlåtanden som inkommit förordades propositionen och universiteten föreslog att lagens giltighetstid ska förlängas med fyra år.

5 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2018 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

3 a §. Det föreslås att en ny 3 a § temporärt fogas till lagen. I paragrafen ska det föreskrivas om det understöd som av statsmedel beviljas Arbetshälsoinstitutet. Enligt 1 mom. ska det av statsmedel inom ramen för statsbudgeten beviljas ett understöd på kalkylmässiga grunder till Arbetshälsoinstitutet för kostnader som föranleds av sådan utbildning av specialister inom företagshälsovården som ingår i ett utbildningsprogram som godkänts av ett universitet.

Enligt 2 mom. ska det belopp som understödet för kostnaderna för utbildningsverksamhet uppgår till basera sig på antalet utexaminerade specialister, som utgörs av det genomsnittliga antalet utexaminerade under de tre föregående åren. Sakinnehållet i momentet ändras inte, men den formulering som gäller beräkningen av understödet förtydligas. Bestämmelser om storleken på ersättningen per avlagd specialistexamen utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Enligt förslaget föreskrivs det i 3 mom. vilka instanser som kan få ersättning av understödet för kostnader för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som instanserna ger. Arbetshälsoinstitutet kan betala ersättning av anslaget till universitet, till de serviceproducenter (privata hälsovårdsproducenter) som avses i 2 § 2 mom. i lagen om privat hälso- och sjukvård och till de serviceproducenter (arbetsgivares företagshälsovårdscentraler) som avses i 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård för kostnaderna för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som serviceproducenterna ger. Ersättningstagarna kan söka ändring i Arbetshälsoinstitutets finansieringsbeslut i enlighet med förvaltningslagen (434/2003). Arbetshälsoinstitutet kan använda understödet för kostnader för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som institutet ger.

I 4 mom. föreslås det att det införs ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning med bestämmelser om fördelningen av understödet mellan de instanser som avses i 3 mom. och om grunderna för och förfaranden vid beslut om betalning av ersättning till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler.

3 b §. Enligt förslaget ska det till lagen temporärt fogas en ny 3 b § med bestämmelser om hur Arbetshälsoinstitutet kan använda det understöd som institutet fått med stöd av 3 a § och om ansökningsförfarandet och redovisningsförfarandet.

Enligt 1 mom. ska Arbetshälsoinstitutet betala ersättning av det understöd som avses i 3 a § till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som utbildar specialister inom företagshälsovården. Enligt förslaget avses med privat hälsovårdsproducent en i lagen om privat hälso- och sjukvård avsedd serviceproducent och med arbetsgivares företagshälsovårdscentraler en sådan företagshälsovårdscentral där arbetsgivaren själv eller tillsammans med andra arbetsgivare ordnar företagshälsovårdstjänster enligt 7 § 2 punkten i lagen om företagshälsovård. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska Arbetshälsoinstitutet på basis av ansökan halvårsvis betala ersättning till den serviceproducent som ger utbildning. Serviceproducenten ska av ersättningen från institutet betala utbildaren för handledning av den läkare som specialiserar sig inom företagshälsovården. Avsikten är att genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärda bestämmelser om ansökningsförfarandet.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska en i 1 mom. avsedd privat hälsovårdsproducent som är berättigad till ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som producenten ger inte få ersättning enligt den föreslagna lagen. Syftet med bestämmelsen är att hindra att överlappande ersättningar betalas i en situation där en pri-

vat hälsovårdsproducent som utbildar specialister inom företagshälsovården är en sådan serviceproducent som avses i 1 § i social- och hälsovårdsministeriets förordning (1125/2013) om serviceproducenter som är berättigade till ersättning för kostnader för läkar- och tandläkarutbildning samt finansiering för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå. Sådana serviceproducenter är Fimlab Laboratoriet Oy, Kottby Rehabiliteringscenter, för vilket Invalidförbundet rf är huvudman, Orton Oy, Suomen aivotutkimus- ja kuntoutuskeskus Neuron, för vilket Suomen aivotutkimus- ja kuntoutussäätiö är huvudman, FRK Blodtjänst, för vilken Finlands Röda Kors är huvudman, TAYS Sydänkeskus Oy samt Tekonivelsairaala Coxa Oy.

1 3 mom. föreskrivs det att universitet, privata hälsovårdsproducenter samt arbetsgivares företagshälsovårdscentraler är skyldiga att årligen lämna Arbetshälsoinstitutet en redovisning för hur de använt de ersättningar de fått enligt 3 a § 3 mom. Dessutom föreskrivs det om Arbetshälsoinstitutets skyldighet att årligen lämna en redovisning till social- och hälsovårdsministeriet för hur institutet använt det anslag institutet fått enligt 3 a § och de medel som enligt 3 a § anslagits för institutets egen verksamhet. Enligt förslaget har Arbetshälsoinstitutet också skyldighet att lämna social- och hälsovårdsministeriet ett sammandrag över hur universiteten, de privata hälsovårdsproducenterna samt arbetsgivarnas företagshälsovårdscentraler har använt de ersättningar de fått. Dessutom ska Arbetshälsoinstitutet lämna ministeriet en redovisning för utbildningen av specialister inom företagshälsovården, dvs. om hur utbildningen av specialister har utvecklats under året. I momentet ingår ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning med stöd av vilket det ska föreskrivas om de förfaranden enligt vilka redovisningarna i momentet ska lämnas.

Enligt 4 mom. ska social- och hälsovårdsministeriet ha rätt att granska Arbetshälsoinstitutets och ersättningstagarnas verksamhet och Arbetshälsoinstitutet ha rätt att granska ersättningstagarnas verksamhet för kontroll av understödets riktighet. För granskningen ska social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet ha rätt att granska bokföringen för de universitet och privata hälsovårdsproducenter och sådana arbetsgivares företagshälsovårdscentraler som har fått ersättning till den del det är nödvändigt för att kontrollera ersättningsutbetalningarnas riktighet. Bestämmelsen möjliggör en effektiv kontroll av de kostnader som uppkommer. För denna uppgift har social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet rätt att kostnadsfritt få nödvändiga uppgifter, redovisningar, handlingar och annat material oberoende av sekretessbestämmelserna eller andra begränsningar av rätten till information. Rätten att få information gäller till denna del också uppgifter om affärs- eller yrkeshemligheter.

2 Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om ersättningen per utbildning och om hur understödet fördelas samt om grunderna och förfaringssätten för hur ersättning betalas ska utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Dessutom ska det genom förordning utfärdas bestämmelser om ansökningsförfarandet och om att lämna redovisning.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018 och gälla till och med den 31 december 2019.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om temporär ändring av lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering

I enlighet med riksdagens beslut
fogas temporärt till lagen om arbetshälsoinstitutets verksamhet och finansiering (159/1978)
nya 3 a och 3 b § som följer:

3 a §

Till Arbetshälsoinstitutet beviljas det av statsmedel inom ramen för statsbudgeten ett på kylmässiga grunder beräknat understöd för kostnader som föranleds av sådan utbildning av specialister inom företagshälsovården som ingår i ett av ett universitet godkänt utbildningsprogram.

Understödet uppgår till det genomsnittliga antalet utexaminerade specialister inom företagshälsovården under de tre föregående åren multiplicerat med den ersättning per utbildning vars belopp föreskrivs genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Av understödet kan Arbetshälsoinstitutet betala ersättning till universitet, till i 2 § 2 mom. i lagen om privat hälso- och sjukvård (152/1990) avsedda serviceproducenter (*privata hälsovårdsproducenter*) och till i 7 § 1 mom. 2 punkten i lagen om företagshälsovård (1383/2001) avsedda serviceproducenter (*arbetsgivares företagshälsovårdscentraler*) för kostnaderna för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som dessa ger. Dessutom kan Arbetshälsoinstitutet använda understödet för kostnader för den utbildning av specialister inom företagshälsovården som institutet ger.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet föreskrivs om

- 1) fördelningen av understödet,
- 2) grunderna för och förfarandena vid beslut om betalning av ersättning till privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler.

3 b §

Om ett universitet anlitar en privat hälsovårdsproducent eller en arbetsgivares företagshälsovårdscentral för utbildning av specialister inom företagshälsovården, kan Arbetshälsoinstitutet på ansökan av den producent eller företagshälsovårdscentral som ger utbildningen halvårsvis betala producenten eller företagshälsovårdscentralen ersättning av det understöd som avses i 3 a §. Bestämmelser om ansökningsförfarandet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

En privat hälsovårdsproducent som har rätt till ersättning enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) för utbildningen av specialister inom företagshälsovården får inte ersättning enligt denna lag.

Ersättningstagarna ska årligen lämna Arbetshälsoinstitutet en redovisning för hur de använt de ersättningar de fått enligt 3 a § 3 mom. Arbetshälsoinstitutet ska årligen lämna social- och hälsovårdsministeriet en redovisning för hur det använt det understöd det fått enligt 3 a § 1 mom. och de medel som enligt 3 a § 1 mom. anslagits för institutets egen verksamhet och för utbildningen av specialister inom företagshälsovården samt ett sammandrag av hur universitet, privata hälsovårdsproducenter och arbetsgivares företagshälsovårdscentraler har använt de ersättningar som de fått. Bestämmelser om redovisningsförfarandet utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

För kontroll av understödets riktighet har social- och hälsovårdsministeriet rätt att granska Arbetshälsoinstitutets och ersättningstagarnas verksamhet och Arbetshälsoinstitutet har rätt att

HE 122/2017 vp

granska ersättningstagarnas verksamhet. För granskningen har social- och hälsovårdsministeriet och Arbetshälsoinstitutet rätt att avgiftsfritt få tillgång till nödvändiga uppgifter, handlingar och annat material oberoende av sekretessbestämmelserna och andra begränsningar av rätten till information.

Denna lag träder i kraft den _____ 2018 och gäller till och med den 31 december 2019.

Helsingfors den 19 september 2017

Statsminister

Juha Sipilä

Familje- och omsorgsminister Annika Saarikko